



Researcher: Social Science Studies

(2017) Cilt 5, Sayı 9, s. 71-84

RSSS
ISSN:2148-2691

Çile'de Zaman ya da Zamanın Trajik Eğilimleri

Fatih ARSLAN¹

Özet

Türk şiir geleneği içerisinde farklı dönemleri her boyutta yaşayan ve kendi içinde bir olgunlaşma süreci geçiren Necip Fazıl Kısakürek, düşüncenin sıkışmış kavramlarını da sorgulamıştır. Zaman kurgusu ya da kavramı bütün bilinmezliği ile şiirin temel yapısına etki etmiştir. Tedirgin ve ürkek zamanlardan imanlı zamanlara uzayan bu süreç zamanı kendi soyutluğunda yeniden şairin dünyasında yorumlanma imkânı taşımıştır. Necip Fazıl'ın şiiri bir değişim ve dönüşümün şiiridir. Var olan, dayatılan değer dizgesine karşı bütün sosyolojik, kültürel değerlerin yeniden yapılandırıldığı bir dönemdir. İnsanın belki de en bilinmez soyut dizgesi olan "zaman" mefhumu da Necip Fazıl şiirinde kendisine yer açmıştır. Şairde hayat ve zaman, iki bilinmez rüyanın mısralarda hayat bulmasıyla farklı ve yeni bir değer dünyasına dönüşür. Şair, bu yönüyle sadece dönem şiirinin değil Türk şiirinin zamana dairliği noktasında da ilhamını farklı kaynaklar dayamış bir "zaman" tasarrufuyla karşımıza çıkar. Yapılandırılmış ve değere dönüşmüş zamanı, kendi varlığından çok değişkenliği ve fonksiyonelliği çerçevesinde yorumlar. Aslında yorumlamaktan çok zihnimize sorular asar. Bu soyut bir kavramı açıklamanın Necip Fazıl'ca adıdır. Trajedi en çok geçiş dönemlerini yaşayanları etkisi altına almıştır. Şiirdeki kırılmalar trajik yapıya dair önemli ipuçları taşımaktadır. Necip Fazıl özelinde trajik yapı açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Necip Fazıl
Çile
ölüm
zaman
trajedi.

The Tragic Inclinations of the Time or the Time at "Çile"

Abstract

Turkish poetry in their lives and in different stages of the maturation process of any size Necip Fazıl Kısakürek who, thinking he questioned the concept stuck. When the concept of fiction or poetry with all the unknowability had an effect on the basic structure. Times uneasy and fearful times, extending the faithful interpretation of this process is the opportunity in the world of the poet's time again moved to its abstractness. Poem is a poem Necip Fazıl change and transformation. Which have imposed against the string value of all the sociological and cultural values in a period of re-configured. Man is perhaps the most

Keywords

Necip Fazıl
Çile
death
time
tragedy.

¹ Doç.Dr.,Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, farslan@firat.edu.tr

known abstract system of "time" in his notion of poetry has also Necip Fazil. The poet's life and times, both known and new value different from the dream world into discovery of life of verse. Poet, this aspect is not only the period of Turkish poetry inspiration from different sources at the point of time resting a "time" savings arises. Structured and transformed into a time value, and functionality of their existence within the framework of multi-variability of comments. Interpreting the questions in our minds the fact that hang too. This is the name of an abstract concept for Necip Fazil statement. Tragedy has influenced the lives of most transition period. Breaks in the poem carries important clues to the tragic structure. Necip Fazil private attempts to explain the tragic structure.

GİRİŞ YA DA BİR ZAMANLAR...

İnsan yaşamının en temel kategorilerinden birisi, belki de birincisi "zaman"dır. Aslında zamanın ne olduğundan çok diğerlerinin zamana karşı tavır ve davranışları bu yarı soyut kavramı anlatmaya çaba sarf etmemize neden olur. Onu, ne olmadığından hareketle kavramak belki daha kolaydır. Az bulunan, temel kaynak durumunda tasarruf edilemeyen, alınamayan veya becayişi mümkün olmayan bir alternatifsiz değer durumundaki zaman, sürekli yarına giden tek yönlü bir akıştır. Varlık ve zaman arasındaki beyhude birliktelik birbirini anlamaktan ziyade tanımak ve tanımlamak üzerinedir. Varlığı, evreni ve insanı anlamak ve kavramak zorunlu olduğu kadar zamanı anlamak da varlığı anlamayı gerektirir; bunu çoğu kez felsefeciler bir tecrübe paylaşımı biçiminde tasvir etmişlerdir. Gerçek tecrübe, insanın kendi gerçeğinin yani sonluluğunun farkına varmasıdır (Çüçen, 1997: 153). İster dini boyutta, ister felsefi ya da tasavvufi boyutta ele alalım; insan gerçekliğinin kendisinden sonra en fazla yorgun düştüğü değer yanılması zamandır. Parçalanmış, saate hapsedilmiş bir zamanın ortada olmaması "an"ların içindeki, açılmış ve değer katılmış bir zamanı fonksiyonel bir kimliğe taşımıştır. Necip Fazıl Kısakürek'in şiiri zamanın her haline cevap arayan bir sorumlu yapısıdır:

"Ne oldu, ne bitti anlayamadık:

Zamandaymış meğer zorlanman mantık,

O her yarattığını yiyen yaratık,

Bense öz beynini dişleyen yamyam." (Saat Kaç, s.297)

Doğasında sonsuzluk olan ancak insan boyutunda tıpkı uzay gibi zaman sonsuzluğuna rağmen belirsizliği ve korkuyu taşır ruhunda. İnsanın, sanatın, şiirin kendine sessizce fısıldadığı da budur. Zaman nedir sorusuna doğrudan bir cevap bulamayız, sadece yorumlarımız; ancak yorumlarımız. Ne kadar bekliyorsak zaman odur. Zamanı sosyal düzeyde belirleyen nesne saat olsa da zamanın dramaturjisi durmadan devam edecektir. Her ne olursak olalım ancak şimdiki zamanda kalabilecek olmamız, insani nahifliğin en ince titreşimlerinin karşılığı olan edebiyatta bir trajedi olarak kalır. Kendi sesini arayan ve evrene biricikliğini ispatlama endişesinde olan sanatçılar ve özelde şairler karanlık, terk edilmişlik ve bırakılmışlık girdabındaki ruhlarını zamanla arındırma çabasındadırlar. Yunus Emre'nin "Her dem yeniden doğarız" mısrasında gerçek değerini bulan bu kavram zamana bitmeyecek bir anlam yüklemesi de yapmıştır. Evet, zaman bitmeyecektir, çünkü hep başlangıç (Aristoteles, 2007: 32) içindedir. Sürekli başlayan bitmez; ama ölüme yaklaşır. Zamanı trajik kılan da budur. Biri tasavvur halinde diğeri iyi bilinen iki olay arasındaki

münasebetle belirlenen “an”ların toplamı, hareket veya hareket aralığı bir trajik kırılmayı sağlar:

“Kim bilir neredesiniz,

Geçen dakikalarım?

.....

Gün geldi, saat çaldı,

Aranızda verin yer;

Sararmış biri kaldı.” (Geçen Dakikalarım, s.266)

Zaman bilinmeyen bir yenilenenin, bilinen bir yenilenen ile ölçülmesidir. Zaman bir hareketle öncenin sonraya bölünmesidir, bölündüğü için de hareketin sayısıdır. An, sayan bir birimdir, ama sayılamaz ancak ölçülebilir; çünkü sürekli olan bir şeyi sayamazsınız. Zaman şudur diyebilmek için zamanın donması veya sabitlenmesi gerekir. Sabitlemenin bilinen en iyi yöntemlerinden birisi de sanattır. Sanat/saat zamanı trajik, dramatik, ironik, lirik sıfatlar katarak onu yeniden yorumlayabilir. Böylece “an”lar açılmış ve rahatlamış olur:

“Bana diyor ki saat;

Dün, bugün, yarın, siz, biz,

Bu yayın içindeyiz;

Onu yüzyıl sayın siz.

Ömür on iki saat.” (On İki Saat, s.304)

Bilinmeyen bir sonsuza kadar zamanın doğası üzerine felsefe yapılabilir; kavramlar, olaylar ve ritimler yığını eşliğinde zamanın ne olmadığı tartışılabilir. Bizim üzerine esas yoğunlaşmak istediğimiz, zamana hal katan trajik yapılar ve bunun Necip Fazıl şiirindeki aksülamellerinin izini sürmektir. Şairimizde ölümün, mezarın, yalnızlığın eşlik ettiği bir zaman ve kadim zamanları çağıran, bireysellikten arınmış insanın kurtuluşunu insanda arayan bir zaman biçiminde iki farklı esinlenme vardır. Birisi trajiği, diğeri mutlak hakikati çağrıştırır. Bu yüzden Çile’nin zamanı, zamanın trajedisi aynı Necip Fazıl’daki aydınlanma gibi iki farklı kaynaktan beslenmektedir.

Pişmanlık ve öfkenin girdabından süzölmüş, ufuklara isyan eden bir hayal gücü, yirminci yüzyılın ruhunu ve gayesini yitirmiş değer karmaşasında kendisine yol açmak derdindedir. Kavgasını, heyecanını, ıstırabını şiire yazan, yazamadıklarını tiyatrolarında, konuşmalarında, siyasi kitaplarında herkesin duyduğu fakat söyleyemediği bir söz külhanbeyi gibi meydanlarda dillendirmiştir. Necip Fazıl’da öncelik, kendi beynini ve ruhunu rahatlatmak üzeredir; çevresindekiler, okurları alabildiği kadarına vakıf olurlar. Zaman ve trajedi kavramlarının gelişim ve değişimleri de hep aynı ruhsal yapının katmanlarından süzülerek şiire yansımıştır.

Ölüm, Mezarlık, Yalnızlık... Zaman Durakları

Necip Fazıl’ın felsefeye dair derin bilgisi olduğu muhakkaktır. Sadece Batı felsefesini değil Doğu ve İslam felsefesini de çok iyi bilmesi zamanın trajik yönelimleri konusunda sağlam tespitler ve söylemlere ulaşmasına yardımcı olmuştur. Varlığın ve yokluğun sınırında bir sınır katsayısı gibi kadim zamanları çağıran sesi, bazen tedirgin eden bazen

tahrik eden yaşamın kırılmalıklarına bir açar olmak istemiştir. Zaman, varlıktan ayrı bir yapıya sahip olmayıp, varlığın beraberinde taşıdığı (Wittgenstein, 1997: 45) bir keyfiyettir. Zamana bir başlangıç aranırsa, zamandan önce gelen sadece Allah'tır. Ölüm, zaman fikri, mutlak karşısındaki hal ve tavırlarla ancak ölçülebilir. Zamanın kime ve neye göre bir değer olduğu mutlak iradesindedir. Dolayısıyla ölüm ve ölüme yakın imgeler zamanın ilk trajik çıkmazıdır. İster istemez her canlı ve tefekkür edebilen tek canlı olarak insan, ölümün trajik çıkmazını kendince yorumlamaya ve onu dünyasında bir seyreltmeye tabi tutmaya çalışacaktır. Ölüm ve ölüm sonrası problemi, Platon'dan itibaren felsefi anlamda tartışıla gelmiştir. İlkçağ felsefesinden başlayarak günümüze kadar düşünülmüş, konuşulan temel konulardandır ölüm. Eflatun, ölümü ruhun bedenden ayrılması ve beden yok olması şeklinde görmüştür.

Zamanın en büyük trajiği doğum ve ölümdür. Sonrası insana ait olmadığı için de "ölüm"dür. Necip Fazıl'a göre ölüm; her soylu kafanın "baş meselesi"dir. Ölüm konusuyla ilgili en fazla eser veren, diğer bir ifadeyle ölümü en fazla simgesel değere dönüştüren şairlerimizden birisidir. "Çile"nin 147 şiirinde 120 defa ölüm ibaresinin kullanıldığını görürüz. Ayrıca ölümü telmih eden kabir, mahşer, tabut, kefen, münker/nekir gibi terimleri de sıkça kullanmıştır. On beş bölümden oluşan şiir kitabının üçüncü bölümü "ölüm" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde de on altı şiir yer alır. Necip Fazıl'ın özellikle ömrünün sonuna doğru yazdığı şiirleri incelendiğinde şiirlerinin yarısından fazlasının ölüm üzerine olduğunu görürüz. Şair, insanlığın kaderi olan ölümü ürkerek de olsa kabullenmiştir. Ölüm şaire göre çetin bir geçittir. Çünkü ölümün ötesi ya "ebedi saadet" ya da "ebedi mahkûmiyet"tir. İçindeki ümidi korkuya taşımasına rağmen onları bir irin olarak değil bir güzellik olarak yazmıştır. Ölüm, zamanın girdabında bir bilinmeze çeker insanı. Bilinir haline geldiğinde de inanç kadar kuvvetli ölüm kadar tedirgin edici özelliğinden bir şey kaybetmez. Ölüm, tek boyutlu zaman akışında aklımızın sürekli kendisine takılı kaldığı (Kalın, 2005: 24) bir eşiktir. Şiirin ve ideolocyanın mağrur uçbeyi Necip Fazıl'da mısralar tıpkı ölüm gibi eşikte etkiye ve cereyana açık bırakılmıştır. Kalben ve lisanen olmasa da aklen şairin, yaşadığı sürece bir şekilde ölümün hep eşliğinde karanlık bir hücre var ettiğini söyleyebiliriz. Doğu, Batı, Türklük, İslamiyet üzerine düşüncelerin ortaya koyulduğu; kâinat, dünya, siyaset, adalet, mülkiyet ve kadın gibi konuları asli kaynak İslam'a dayalı ve bağlı sorgulandığı İdeolocya Örgüsü eserinde yazar "Bu eser benim bütün varlığım, vücut hikmetim, her şeyim... Şiirlerim de piyeslerim de hikâyelerim de ilim ve fikir yazılarım da sadece bu eserin belirttiği bina etrafında birtakım müstemilattan başka bir şey değildir" (Kısakürek, 2010: 568) der. Belki iç trajedisini kavgaları, "ben"i ve ideolocya örgüsüyle susturmaya çalışmıştır. Bir taraftan bu kadar sert ve net konuşan, bir taraftan da içindeki varlığı susturamayan şair, mısralarına samimi iç trajedisini dökmüştür. Unutulmuş zamanların insanca örgütlenmesi, bir "ben"lik tabusunu İslami geleneğin nahiflettiği tecrit edilmiş estetik bir dünyada yeniden kurma çabasına dönüştürmüştür.

Necip Fazıl şiirinde ölüm, şairin kişiliğinin, edebi şahsiyetinin bir parçasıdır. Birçok insanın düşünmekten bile korktuğu bu kavramın üstadın hayatında bu derece büyük bir yer kaplaması düşündürücüdür. İnsanın kurtuluşunu insanda gören, insanın bütün tehlikelere karşı da bir örtünme ve gizlenme dürtüsünü taşıdığını söylememiz gerekir. Modern insanın en büyük problemi ölümdür. Hayatta yerini tam bulamamış veya arayışta olan bir şiir öznesinin sıkışmışlığı varlık-yokluk ikileminde daha da derinleşmiştir. Sıkışmışlığın en rahat sağaltma yerlerinden birisi şiirdir. Obje, gizli dil, şiiri dili ve şiir şeklinde damıtılan söz, Necip Fazıl'ın orijinal imgeleri eşliğinde "kanatları yere değmeyen bir tavus kuşu"na

dönüşmüştür. Simgelerle yürüyen şair aynı zamanda simgenin bir ruh hakikati olduğunu ve verili olanı aşmak istediğini (Kocabıyık, 2010: 147) de bütün hücreleriyle duyumsamakta ve bunun için çaba sarf etmektedir. Şair, hayatın ortak anlamını, dünyaya geliş nedenimizi, ne olduğumuzu, ne olacağımızı, gerçek başlangıcın ne olduğunu, ölümü düşünerek cevaplandırmaya çalışmaktadır. Çünkü bilir ki yeryüzünde gerçek ölüm; kişinin kendi ruhunu bilmemesiyle gerçekleşir. Bilmek için çaba harcamayan insan, hayattan hızlı veya yavaş bir şekilde elini eteğini çeker, yaşama gayesinden habersizleşir. Hayattan zevk almaz ve karamsarlığa düşer.

“Ölüm dedikleri, ölünceye dek;

Dünya balı zehir, yalancı petek.” (Orada, s.117)

Şair, gerçek hayatımızın ölüm ile başladığını düşünmektedir. İslami söylemin de etkisiyle ölüm, hayat denilen şeyin sonu değil, aksine gerçek hayatın başlangıcıdır. Zamanı ölümle açan şair bir ruh, beyin teriyle şiirinin mısralarına düşüncelerini aktarabilmiştir. Korkuyu doğuran, ölümün tecrübe edilmeyişi, vaktin bilinmezliği, ölüm anının acısı, ölümden sonra bizi neyin beklediği sorularının bilinmezliği, şairi trajiğe çekmiştir. Bu gizliliğin gerisinde bir korku vardır ki bu ölüm korkusudur ve korku, kimi durumlarda buhrana düşmüştür. Şair yaşadığı buhranı, içindeki boşluğun derinliğini “Çile” isimli şiiriyle daha da belirginleştirmiştir. Çivili mısralar acıdan çok bir hatırlatma niyetindeki şairin beyninde zonklamaktadır. Zamanı açamayan ve aşamayan insan, kutsanmış son ana kendisini hazırlamaktadır. Kendisinden daha uzun ömürlü olacağını tahmin ettiği eşyanın varlığı, ötelerin ritmini mücadeleye adanmış muzdarip bir insan figürü olarak şairin satırlarında cevaplanmaya çalışılmaktadır. Şiirin ve şairin derin çizgileri her biri kendince örgütlenmiş patlamaya hazır sözcükler, imgelerle doludur. Şiir mayınlı mısralar gibi zaman, ölüm, düş, inanç kavramları etrafında yarı tedirgin bir ruh haliyle gezmeye başlamıştır:

“Niçin küçülüyor eşya uzakta?

Gözsüz görüyorum rüyada, nasıl?

Zamanın raksı ne, bir yuvarlakta?

Sonum varmış, onu görsem asıl.

.....

Yalvardım: gösterin bilmeceme yol!

Ey yedinci kat gök esrarını aç!

Annemin duası, düşte perde ol!” (Çile, s.18)

Bir rüyanın ötesinden sembolünü kuran şair onu “ben”in denetimine tabi olmayan bir şeylerin anlatımı gibi sunmuştur. Rüya burada özne değildir. O, özneliliğin hizmetinde de değildir, özneliliğin ta kendisidir. Rüya aynı şekilde yönelsiz (Adorno, 2007: 73) bir eylemdir; çünkü kendisi yönelimdir. Rüyanın yarı saydam ritmiyle düşünen şairin, içinden çıkamadığı soru(n)lar karşısında şiirde düştüğü trajik bir durum vardır. Trajiği meydana getiren durumlar, insanı aşan alanlarda gerçekleşir bu “mitostaki çatışma” (Balci, 2004: 18) olarak adlandırılır. İnsan, ölüm karşısında acizdir. İnsanın kudreti kendi çerçevesinin sınırlarını aşamaz. Elinden tek gelen ölümü düşünüp, gerçeği bulmaya çalışmaktır. Zıtlıklar dünyasında kutsal ve aykırıyı aynı yapıda bir araya getirmek şairin çatışmasını bir kat daha arttırır. Bu düşünme hali şairi, yormuştur. Dünyaya bırakılan, bunalan ve sıkılan trajik özne

kendini rahatlatacak, huzura kavuşturacak, çıkış kapıları aramaya koyulur. Bir ifade ve ruh olgunluğu taşıyan Necip Fazıl, huzuru “mutlak hakikat” olarak andığı Allah’ta bulur. İlk döneminde hakikati bulamamış, sonrasında ise aranan bulunmuş ve bir sığınma tesellisine dönüşmüştür. Bir mizaç şairi olan Necip Fazıl, yüzünü soyuta dönmüş dil ve işçiliğin kristalize edildiği bir formla bizi karşılamıştır. Önce kaos, tedirginlik, hüznün sonrasında güçlü, eril ve dikey simgelerle sonludan sonsuza sağlam bir geçiş söz konusudur. Meçhulden gelen özne korkusuyla sonlu ve sonsuzun birleştiği büyük bir dünya arayan Necip Fazıl, bunu yenileyici ve doğurgan olan çocuk ve anne simgesinde yakalar. Ve Allah her ikisinin birleşimidir. Şair bir inanç çağlayanıdır, inanmak onda teslimiyettir. Adalet, zarafet, incelik ve mavera O’nda(n)dır. Büyük dünya Büyük Doğu olarak Mutlak Hakikat’le teskin olmuştur:

*“Köpek korkusuyla korktum ölümden,
Ölmeden ölmeyi anlayamadım.” (Ve Nefs, s.69)*

İnsanoğlunun trajik bir şekilde dünyadan kopması, dolaylı olarak zamanın insanı, ölümle tanıştırmasıdır. Tanışmanın ve taşınmanın aynı anda gerçekleşmesi de ölümün belirsizliğini ve trajedisini bir kat daha arttırmaktadır. Ölüm bir beklemeektir. Ölüm her insanın başına bir kere gelir. Ancak hayatın her safhasında kendini gösterebilme becerisine sahiptir. Evrensel bir olgudur. Ölüm kaçınılmaz bir fenomendir. Necip Fazıl, ölümden kaçışın imkânsız olduğunu farkındadır. Modern insan, trajik bir vakadır. Metanın, dıştan; arzuların, içten tehdit ettiği insan, kendi gerçekliğini gözden kaçırarak trajik bir kadere mahkûm (Özcan, 2007: 14) olmuştur. Mutluluk ve felakete aynı uzaklıkta olan insan için, aynı kaderi paylaştığı “her insan” kavramı az da olsa bir rahatlama sağlamaktadır:

*“Her ağızda, her telde fanilik dırıltısı
Sonunda tek bir şarkı tabutun gıcirtısı...” (Şarkı, s.108)*

*“Büyük randevu... Bilsem nerede, saat kaçta?
Tabutumun tahtası, bilsem hangi ağaçta?” (Büyük Randevu, s.136)*

Şair, kendisi için büyük bir meçhul olan ölüm gününü, merak ve belki biraz da endişeyle beklemektedir. İşin trajediye dönüşen kısmı ise bambaşkadır. İnsanın kendisi için yaratılan dünyanın anlamsızlığına düşmesi veya kendi dünyasında anlamsız bir evren oluşturması bir trajik kırılmaya yol açar. Batı tandanslı kırılmalar, arada kalmışlığın bütün aşamalarıyla ve felsefi yönelimleriyle Necip Fazıl şiirinde kendisine yer bulmuştur. İnsanın, dünya cazibesıyla olan bağı ve karşısında duran ölüm realitesi arasındaki çatışma, dünya döndükçe devam edecektir. İnsan gerçekten ebedi bir hayata muhtaçtır, buna layıktır. İnsan sonsuz olmak istemesine karşılık ölümü yenememektedir ve hiçbir zaman yenemeyecektir. Necip Fazıl, sürekli soyutlaşan kavramların peşinde, sonlu olan zamanı sonsuza açmak niyetindedir. Fransız şairlerini, Corneille ve Racine’i yoğun bir şekilde okumuştur. Namık Kemal’in söylemi, Süleyman Nazif’in üslubu ve A. Hamit Tarhan’ın metafizik ürpertisi yoğun felsefi birikimle bir söylemin zirvesine doğru açılmıştır. Allah’ı mısralarında “ölümsüz bir hakikat” olarak vurgulayan şair, poetikasında da belirttiği gibi şiiri Allah’ı sır ve güzellik yolunda arama işi biçiminde tarif eder. Necip Fazıl, gerçek hakikati bulmuş görünmektedir:

“Her şey, her şey şu tek müjdede

Yoktur ölüm, Allah diyene!” (Allah Diyene, s.26)

Ölüm, öznenin yok oluşunu saf olasılığına çekmesidir. Varoluşumuz özde problemlidir ve dünyaya gelen insan özünü esas olarak bu indirgemeci düşü(nü)şe borçludur. Ölümlü olan sadece insandır. Ona anlam katabilmek ister inanmayan isterse mutmain her kalpte farklı bir çıkarıma neden olacaktır. Kara zaman(ı), ölümün tek sorumlusudur. Geçici dünya düzeninde inanan şair için “tek mesele sonsuza varmak”tır. Yaklaşık seksen yıl yaşayan şair, ortaya koyduğu sayısız eserine karşılık, söyleyemeyeceği cümlelerin acısını yüreğinde hissetmektedir. Bu da fikirlerini ve duygularını paylaşmak isteyen bir sanatçı için trajiktir. Çünkü henüz içini dökmeye, fikirlerini savunmaya doyamamıştır:

“Ölecek miyim tam da söyleyecek çağımda

Söylenmedik cümlelerin hasreti dudağımda...” (Hasret, s.143)

Yarım kalmış, sözlerini yutmuş bir şiir öznesi çifte taşkınlığın en somut biçimidir. Meydanda yalnız kalmış sükûtun mahşerini tekrar tekrar aralayan ateş haznesi gibidir. Düşüncelerle değil sözcüklerle yazılan şiir dilinde Necip Fazıl’ın düşünce metaforu, girdabı nihayetinde yokluğa değil ışığa yaklaşır. Onu yorumlayabilen de bir değer dizgesidir. Çünkü sözün metafor yükü kendi başına değil, ancak bir yorumda ve bir yorum vasıtasıyla (Ricoeur, 2007: 66) var olur. Şairin yorum ve düşüncesini söze dökme konusundaki yeteneği ise tartışma götürmez. İmgeler konusunda dilin, sözün bütün gün yüzü görmemiş sözcüklerini sertçe ve sağlam bir karakter sıralaması içerisinde mısranın kalıbına yerleştiren şair, diline gem vurmaz. Belki bu yüzden Necip Fazıl’ın dili kendisini, okurunu ve düşüncesini eğiten bir dildir. Akışın ve coşkunun kaybolmadığı zehri ve panzehiri içinde olan uyanık bir bilinçtir. Satırların magması söze ve şiire akarken trajik bir kaybolmaya uğramaz. Yanmayan ateş, ıslanmayan su bir beyin ve ruh ateşinin rehberliğinde mutlak zamanların tek hâkimine doğru ilerler. Tahrip ve tahrif edilmiş bir gönül coğrafyasının kabul değerlerini yeniden çizmektir amaç, bir alternatif veya dönüş değil. Şairin kavgacı kimliğinin altında da bu yatar. Yüzyıllarca kendisinden memnun, bir tevazünün yoğurduğu yaşama biçiminden kırılmış, ezilmiş bir yarım, tutarsız biçime geçiş....

“Ticaretin tüm ziyan diye bir ses rüyada;

Mezarına birlikte girecek şeyi kazan!

Seni gözleyen eşya, bitpazarı dünyada,

Patiska kefen, çürük teneşir, isli kazan.” (İnanmaz, s.116)

Bir kültür veremi, kurtlanmış mekânlar ve değerler kendisine kutsanmış bir zaman aramaktadır. Yeniden bir kültür inşa etmek öncelikle İslam’ın gerçekliğini ve Doğu’nun unutulmuş büyüsunü tekrar fark etmekle gerçekleşecektir. Felsefe, siyaset, şiir ve inanç kavramlarının birlikte yürüdüğü Necip Fazıl şiiri, bir kürsü metnidir. Minberden mi, yoksa meydanlardan mı, yoksa kürsüden mi olduğuna tam karar veremediğimiz bir değer bütününe tekabül eder. Böylece evrenin simgesel arayışının peşinde olan şair arada kalmışlığın bütün hallerini duyumsar ve niyetini söze dönüştürür. Ölümün insan, insanın ölüm karşısındaki tavrı trajik bir çatışmadır. Hatta evrendeki her şey insanın bu büyük çıkmazına cevap aramak üzere vardır. Ruh bedenden ayrılınca beden özünü kaybeder ve tabii ölüm gerçekleşir. Necip Fazıl, insanın ölümüyle ortaya çıkan görüntüsünü, şu tedirgin edici ve hüznendirici trajik bir benzetmeyle ortaya koyar: “Ölü bellidir ki dış görünüşüyle

içindeki mektup alındıktan sonra yere atılmış boş, buruşuk, soluk bir zarftır... Kendi gitmiş, posası kalmış cevheri hatırlatan korkunç manzara... Akıl çatlatıcı, ilahi hikmetten en canhıraş levha..." (Kısakürek, 2010: 259). Sözcüğün anlamını onun dil içerisindeki kullanılışı belli eder. Letrizme yakın bir tercihi olan şair için her sözcük, her harf derin anlamlar ve vurgular taşıyan bir yapıdır. Şiirin ve mısranın içerisinde sinmiş söz saltanatının hükümdarı, Doğu'nun unutulmuş büyüünü İslam akaidinin buyrukları doğrultusunda geçitte yeniden inşa etmeye çalışmaktadır:

*"İlaç yarım, şişede,
Koltuk mahzun, köşede
Ev halkı telaşede,
Ölü yerde, sopsoguk..."* (Tablo, s.131)

Nesnelere ölüm, zaman, trajedi tasavvurlarını okuyan şair, dil ile şiir arasında bir yıkım ile bir yapım, bir öldürme ile bir dirilme (Yalçın, 1991: 118) serüvenini yaşamakta ve yaşatmaktadır. Her dem yeniden doğan bir tasavvufi olgu ile bu zıt eylemler kesrete değil vahdete doğrudur. Necip Fazıl'ın şiir söylemini kurgularken çıkış noktası benzerlikler taşımaya rağmen menzilin farklı olması varılan noktayı da değiştirmiştir. Tasavvuf kaynağından beslenen şairler, ölümü duyan, yaşayan insanlar olarak ölüm üzerinde yoğunlaşırlar. Necip Fazıl'ın da ölümü düşünme fenomeni oldukça yüksektir. Şair, kendini ölümlerin yerine koyarak, empati yaparak yaşarken kimsenin bilmediği, tadını alamadığı bu duyguyu hissetmeye çalışır. Bir fikir zembereği şairin beynine akın etmeye başladığında yaşam provasından sıyrılıp ölüm provası başlamıştır. Bunun iyi örneklerinden olan "Ölünün Odası" şiiri zamanın ölümüne dair trajik hallerine kendice tanıklık etmekte ve ölümün sert yüzünü seyreltmektedir:

*"Yatıyor yatağında, dimdik, upuzun, ölü;
...
Mum alevinden sarı, baygın ve donuk benzi.
...
Sarkık dudaklarında asılı titrek bir an,
Belli ki birden bire gitmiş çırpınmadan.
Bu benim kendi ölüm, bu benim kendi ölüm;
Bana geldiği zaman, böyle gelecek ölüm..."* (Ölünün Odası, s.120)

Her şairin mutlak bir mısrası ya da sözcüklerini mayalayan bir söz, sözcük dizgesi vardır. Diğer bütün kelimeler, ifadeler bu egoist mısranın daha belirginleşmesine ve şiiri örtmesine hizmet eder. İyi huylu bir tümör gibi mutlak söylem, diğer bütün kalıplara sirayet eder. Necip Fazıl'da ölüm trajedisinin asli değeri "herkesin ölümlülüğü"dür. Sanatçı şiirsel bir yüceltme yaparak trajedisini yok edemese de hafifletme çabasıdır. Şiirsel yüceltme çileciliktir, dolaysız hedef olarak bir yalnızlık durumuna ulaşmaya niyetlenen bir arınma biçimi (Bloom, 2008: 143), bir rahatlama seansıdır. Benzer bir niyeti "Ölümler" adlı şiirinde de görebiliriz. Kendini mezarda yatan ölümlerin yerine koyarak ölümü hissetmeye çalışır: "Ölümler bağıyor mezarlarından: Yolcular oturun taşlarımızda!" mısralarıyla varlık ve yokluk

arasında uzakmış gibi gözükten aralığın bir taş parçasıyla nasıl çabucak kaybolduğuna dikkat çeker.

Adına somutlama veya katılaştırma diyebileceğimiz bu estetik tercih, soyut limanlarda yüzen şiire birden bire sert bir gerçeklik katar. Aynen ölüm gibi... İnsanların ölüm zamanında hiç yaşamadığını, yaşadığı anda da hiç ölmeyeceğini hissetmesi, hep trajiğin yanında ama ondan habersiz bir oyundur. Bütün insanoğlu ölümün tezgâhından geçmektedir. Her insanı bir diğeriyle aynı kılan bu kader, insanı testici ustası gibi yoğurur, şekillendirir. Buna rağmen insanın ebedi bir hayat yaşayacakmış gibi kendini hayata koy vermesinden yani insanın hem “hayır” hem de “evet” demesinden trajik durum (Balıcı, 2004: 78) ortaya çıkar. Ölümün bir başka trajik yüzü ise; ölüm anını kişinin yalnız başına yaşayacak olmasıdır. Ölümün sahnesinde, her insan kendi başrolünü oynayacaktır. Zaman-mekân birlikteliğinin (kronotop) bozulması hayattayken arayış, çatışma, eylem olarak kendini gösterirken; ölüme yakın derin ve yoğun bir teslimiyet havası doğurur. Ölüm gelirken yanında yalnızlığı da getirir ve başucumuzda bekletir:

“Bütün insanlığı dövsen havanda,

Zerre zerre herkes yine yalnız.” (En Yakın, s.30)

Kendisi dışındaki her şey diyebileceğimiz imge, bir anlam şaşırtmacası olarak şairlerin elindeki en sihirli söz grubudur. Anlamı halka halka büyüten, ona kendisi dışında neler olacağını hissettiren kelime, şairlerin elinde devası aynalara dönüşür. Necip Fazıl’ın aynası bir zihin retinası gibi gittikçe büyüyen, beynin bütün kıvrımlarına hücum ve nüfuz eden bir yapılanmadır. Anlam açıkça söylenenin, yaşananın, gözlemlenenin “altında”, “üstünde” ya da “yanında” bulunandır (Rifat, 1996: 9) ve şairimizde ise daha üstünde, dikey ve eril bir söylemdir. İster gökyüzüne ister aşağıya doğru çekilsin anlam coğrafyası hep çıkışların ritmiyle oluşmuştur. İnsan fizyonomisini çok iyi bilen ve sıklıkla kullanan şair adeta bir kültür ötenazisine şahitlik etmiştir. Bedeni hem sosyal, siyasal bir değer hem de ölüm ve trajedi bağlamında çift katmanlı tasarlayarak şiirinin bütün vasıflarına sindirmiştir. Trajiğin sembol boyutlarında sıkça kullanılan sözcükler vardır. Bunlar A. Hamit Tarhan’ın Makber’indeki gibi mezardan çıkar, fişkirir. Boş mezar doldurulmaya uygundur. Doğra kanunları nasıl boşluğa akıyorsa, yaşayan da mezara düşüncesini aktarmaktadır. Mezara, Necip Fazıl korku ve ürpertiyle bakmıştır. Poetik dilin dışarıya değil, içeriden içeriye yönelmesi söz varlığıyla eşdeğer bir anlam gücünü getirmiştir. Endişelerin en kaygı vericisi olan ölüm-zaman çıkmazı, mezarın ateşe akan dipsiz kuyusuna bırakılmıştır:

“Ağzıma soğuk kurtlar dolacak, gözüme kum

Dipsiz kuyu sürdükçe zaman, sürececek uykum” (Dipsiz Kuyu, s.135)

Parçalanma daha güvenli hale geldikçe bundan doğan kaos daha düzensiz bir hale gelir. Risk almayan bir şiirin uzağındadır Necip Fazıl söylemi. Beyninde, ruhunda parçalanma ne varsa anlatabildiği için kaosun yanı başındaki söylem asla kaosa dönüşmez. Parçalanma sözcüklere zararsız bir beyin irini gibi akmaktadır. İnsanı sarsan, şaşırtan, korkutan bir olgun ruh macerasına okurunu taşımaktadır. Mezarda insanın karşılaşacağı manzarayı iç ürpertici ve trajik bir şekilde vermesi de bu sebeptendir. Diriliş gününü bekleyen ruh ile mezar içindeki bedenin trajik görüntüsünü tasvir eder. Necip Fazıl’da bütün inanmışlığına rağmen zaman zaman ölümün korku nöbetlerine tutulmuştur. Korku onun kişiliğinin oluşmasında en büyük paylardan birine sahiptir. Bu korku onu dışa doğru akmaya yöneltir. Şairi fasılalarla ruh buhranına sürükler. Hesap gününü beyninde

canlandırması Necip Fazıl'ı, dünyada işlediği günahlardan dolayı çarpıtılacağı ceza anlamında korkutmaktadır:

“Sual: Ey velî, insan nasıl olmalı söyle

Cevap: Son anda nasıl olacaksa hep öyle” (Soru-Cevap, s.103)

Yaşamın gizli gereği ölüm olduğu için, insanın ölmeye gereksinme duyduğu varsayımı, onun ölüm korkusunu yatıştırmayı amaçlayan bir tür avuntu (Fromm, 1995: 235) olarak da görebilir. Necip Fazıl Kısakürek, yaşamayı sever. Ölümü istemez; çünkü ölümden korkar. Sözüün dahası ve dehası olması hasebiyle söyleyecekleri bitmemiştir. Hayat onun için yaşanılması gereken bir vazife “insana emanet edilmiş kutsal bir süreç”tir (Şahin, 2009: 209). Bu âlemde kendisine verilen görev bittiği vakit merak ve endişe içinde beklediği ölümü yaşamaya razıdır. Yalnızlık, korku ve çaresizlik ile birleşerek ölüm korkusunu, bilinmeyen bir zamanın en kötü oyununu anlamaya çalışmaktadır. Bu bakımdan yalnızlık, insan için çok yönlü ve kasvetli bir kavramdır. Necip Fazıl, yalnızlığı kendi içinde yaşar. Kendisindeki bu gariplik ve yalnızlık, Allah'a ulaştığı vakte kadar sürüp gitmiştir:

“Ben, kimsesiz seyyahı, meçhuller caddesinin;

Ben, yankısından kaçan çocuk, kendi sesinin.” (Ben, s.67)

Şair, kendisini ölümün götüreceği yere ulaşana kadar trajik yalnızlığı içinden atamaz. Ancak insan yaşadığı müddetçe hayatı paylaşabileceği birilerinin yanında olmasını ister. Çünkü insanın insandan başka dayanağı yoktur. Zaten yalnızlık, başka insanların varlığı bilindikçe anlamını belirginleştirir. Zaten yalnızlık, başka insanların varlığı bilindikçe anlamını belirginleştirir. “Şiirde ben-anlatıcı toplumdan kopuk ve yalnızlık içerisinde bir ruh hali sergiler. Şiirde ‘ben’ tezatlar içerisinde, ontolojik ve psikolojik bir yapı gösterir. Bu bağlamda ben-anlatıcı kendisini işlenmemiş günahın bile sorumlusu tutmaktadır.” (Karabalut, 2015: 609). İşte, Necip Fazıl'da yalnızlığın trajedisi burada sahneye girer. Etrafı kalabalıktır; ancak yanında onu anlayan, ona denk olan kimse yoktur. Zaten ondaki yalnızlık, daha çok bir “kültür yalnızlığı” (Kabaklı, 2004: 58)'dir. Prematüre doğmuş bir medeniyetin ötekileşen kimliği olmaktan rahatsızdır. İcat edilmiş, dayatılmış bir siyasal yapı sanatçıyı ciddi boyutta rahatsız etmektedir. Necip Fazıl'ın diğer muhalif şairlerden farkı düşüncesini cenk meydanına sürmüş olmasıdır. Beyninin ve ruhunun önceliği kendisini rahatlatmak üzeredir, çevresindekiler sadece anlayabildiği kadardır. Olgun bir ruh kendi mecrasında akarken, bize düşen sadece ona şahitlik etmektir. “Ben”in yanında veya ötesinde olmak asla söz konusu olamaz; gölgenin bile...

“Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;

Kaldırımlar, içinde yaşamış bir insandır.

Kaldırımlar, duyulur, ses kesilince sesi;

Kaldırımlar, içinde kıvrılan bir lisandır.” (Kaldırımlar, s.156)

Kaldırımlar'ı mustarip bir fikir dervişinin çilekeş, entelektüel şiiri; yirminci asır entelektüeline bağlı ruhunu ve gayesini yitirmiş bir cemiyette bunalımlar yaşayan öncü kişiliğin şiiridir (Kısakürek, 1985: 20) biçiminde tanımlayan Necip Fazıl, temelde esas sıkıntının bir medeniyet yanılması olduğunu vurgu yapmaktadır. Medeniyet tutulması zaman ve zamana dair temel bakış açılarının değişmesiyle doğrudan ilgilidir. Birden anlamını ve tılsımını yitiren, yitirmek zorunda bırakılan değerler dünyası, kültür tortusu

kendince filizlenmeye çalışan soyut bir değere kendisini bırakmıştır. Doğunun doğusu böylece yenilmiş, entelektüellerin insafına bırakılmıştır.

Kentleşen, boş bırakılan coğrafyanın kaldırımlarda izidir şairi trajiğe yönelten. Evler, sokaklar, kaldırımlar, bacalar, soğuk otel odaları içsel bir karakterle dünyaya küsen ve bir barınak arayan şairin ruhunu teskin etmeye çalışmaktadır. Nesnelere ruhu olduğuna inanan animist felsefeye yakın bu bakış tarzı içine kapanmış, çevresiyle barışık olmayan bir duruştur. Nesneyle özdeşleşim kuramayan, çevresiyle iletişime geçemeyen insan kendi kutsal yunağına dönecektir. Karanlık gece, bastırılmışlık çağrışımlarıyla, insan ruhunda bir içe kapanma (Korkmaz, 2002: 155) dışarıyı dışarıda bırakma simgesidir. Belirsizliğin sembolü olan karanlık, yalnızlığın içinde korkuyu doğurur. Değerlerin çöküşü Kaldırımlar şiirinde şairin ruhundaki yalnızlığı, bunalımı ve beraberinde getirdiği korkunun trajedisini sokakların kaderiyle paydaş kılmasına neden olmuştur; ancak kaçarak, ötelere koşarak bir uyuşmayan varlığa geçici bir alternatif sunacaktır:

“Kalk, yoldaş, gidelim!

Dereleer yoldaşımız,

Dağlar omuzdaşımız,

Dünyayı seyredelim.

Şehirlerin dışından.

Kaçalım kurtulalım!

Haydi yürü bulalım.” (Şehirlerin Dışından, s.176)

Necip Fazıl, gitmeyi, bu büyük şehirlerden uzaklaşmayı kimi zaman bir kurtuluş yolu olarak görmüştür. Kalabalıktan sıyrılarak kendini anlayabilme çabasıdır. Yalnızlık onda sınırsız bir coşku ve üretkenliğe yol açmaktadır. Belki bu yüzden şehrin girdabından doğanın samimiyetine sığınmaktadır. İçine dönen insan farkına varmadan bedenini bir hapis haneye çevirmesi (Özcan, 2007: 68) en onulmaz derttir. Bedenin ve ruhun aynı sıkışmışlığı yaşarken bir de mekânsal labirentlerin çıkmaz sokakları eklenmesi şairin şakaklarda, nabzının her tonunu a(r)ttırır. Ruhu daralan insanın kendine, kendince bir barınak oluşturması modern insanın trajik yalnızlığını bir nebze olsun rahatlatmaktadır. Yalnızlık, şehirli insanın üzerine çıkması zor bir şekilde yapışmıştır. Necip Fazıl’da Kalabalık içinde şairin bedeni başka bedenlerle yakınlaşsa da ruhu yalnızdır.

En temel ruhsal sakatlığımız yabancılaşmadır. Bu kavramın özü, dünyanın, doğanın, nesnelere, başkalarının ve insanın kendisinin insana yabancılaşmış olduğu düşüncesidir. Yabancılaşma insan hastalığıdır, bir “Ben” hastalığıdır (Fromm, 2001: 53) ötekileşenin ruhunda başka bir ötekiye darılmasıdır. Necip Fazıl’ın şiiri darılan değil dağılan bir toplumun bütün yükünü taşıma iddiasında olduğu içindir ki yükü ve trajedisi ağırdır. Şair aykırıdır, çünkü uymak, uyuşmaktır. Normalde bireyin kendi dışındaki varlıklarla uyuşamaması sonucunda ortaya çıkan yabancılaşma eğilimi, kime ve neye göre olduğunun cevabı Necip Fazıl’ın şiirinde açıktır. Böyle olduğu için nesne, daha doğrusu canlı ve cansız arasındaki ayrışım kaybolmuştur. Gölgenin, cinlerin, kedilerin, kaldırımların kaderi yalnızlığın kederidir. Ölüm anında başucunda bekleyen yalnızlığın trajik görüntüsünü “Geceye şiir” adlı manzumesiyle çizer.

“İnsanlar içinde en yalnız insan,

...

Gözünü tavandan ayırma ki sen;

Üşürsün gölgeni yerde görürsen.

Dikilir karşına, mumu söndürsen,

Ölüler içinde en yalnız ölü.” (Geceye şiir II, s.226)

Necip Fazıl, her insanın ölüm anını yalnız başına tattığı dakikalardaki durumunu gariplik, kimsesizliğe yormuştur. Ölüm, çaresiz tek yalnızlığımızdır. Alternatif sunamayacağımız, yok edemeyeceğimiz nihai bir kader yalnızlığı. Işığın önce gölgeye, sonra karanlığa dönüşmesinin ilk iki perdesini görebilen insan için gerçek bir zaman trajedisidir. Ne kadar rahatlıtsak da ruhumuzu kendi yalnızlığımızla baş başa kalacağımız nihai uçurumun kenarındayızdır. Bütün inanç hücrelerine rağmen Necip Fazıl, şiirini ki onun şiiri en başta bir bilinç büyüüdür, ölümün kıyısından çekemez. Akan ölümü seyretmek zamanda bir baş dönmesine ve mekânın kaymasına neden olur. En nihayetinde ölüme akmak, ateşin mahşerinde herkesi buluşturacaktır.

Son “Zaman”lar

Sadece Necip Fazıl’da değil pek çok farklı şairde ölüm, trajik, yalnızlık gibi zamanı boğan tematik yönelimlere rastlarız. Necip Fazıl’ı farklı kılan sözcüklerin değişik dizimi değildir. Farklı dizim ancak değişik bir içerik ortaya koyar; içeriklerin değişimi ise değişik bir etki yaratır. Necip Fazıl’daki değişen içerik ve ona uygun sözcük tasarruflarıdır. Kim ve ne olduğunu anlamak için önce kendisini fark eden şair, böylece farkını ortaya kayabilmiş ve farkındalık bilincini kazanarak estetik trajediyi bireysel söyleme dönüştürebilmiştir. Necip Fazıl şiirinde zaman trajedisinin farklı şekillerde kavranma ve simgeleştirilme biçimlerine rastlarız. Simgeler; duyu tecrübemizin, düşünce sürecimizin, duygularımızın ve ideolojilerimizin en doğal karşılığıdır. Bu yönüyle hem eylemde bulunma hem eylem olma şansına sahiptirler. Şairlerin hepsinde daima buyurucu simgeler vardır. Necip Fazıl’ın buyurgan simgelerinin zamanın yansımalarına dönüşmesi, besleyici simge olarak “zaman”ı ön plana taşımıştır. Önce derin bir sorgulama gerektiren zaman, anlamları ve anlamsızlığı ile hesaba çekilmektedir:

“Nedir zaman, nedir?

Bir su mu, bir kuş mu?

Nedir zaman, nedir?

İniş mi, yokuş mu?” (Zaman, s.267)

Şair içinde yaşadığı ancak yakalayamadığı zamanın ne olduğunu anlamaya çalışmaktadır. Zamanın devamlı akıp gitmesinden ve insanoğlunun ona yetişememesinden veya zamanı durdurmaya gücünün yetmediğinden şikâyetçidir. Zamana hükmetmek tek taraflı bir durdurma niyetinden başka bir şey değildir. Özün anlamı derinlik ve zamanda kuruludur. Her varlık, zaman karşısındaki bu akıl almaz mahkûmiyeti yaşamak mecburiyetindedir. Zamanın durması veya geriye dönmesi imkânsızdır. Zaman karşısında insanın elinin bağlı olması belki de en trajik durumdur. Zamandan ısrarla kendisine sırrını ödünçlemesini ister. Hayatın özü olan zaman, bir süredir. Bugün diye andığımız şey sonsuz geçmiş ve gelecek çölünde küçük bir kum tanesidir. Şair zamanın tanımını yaparken “arkası zifir, önü kabirdir” yorumunu yapar:

“Bir sese benziyor,
 Arkanız ziftirdir.
 Bir sese benziyor,
 Önünüz kabirdir.” (Zehir, s.310)

Sanatsal bir metni anlamak, anlamdan referansa akışını takip etmektir (Ricoeur, 2007: 114); söylediği şeyden, hakkında konuştuğu şeye kadar olan akışı izlemektir. Sözün dahası ve dehası olan Necip Fazıl referanslardan anlama kadar olgun bir ruh mecrasına okurunu davet eder. En girift konularda dahi bu tavrından vazgeçmez. Şiirsel imgenin sorumluluk yüklenmiş ruhsal bir olgu gibi durmasına rağmen Kısakürek, şiirinde boyunun ve boyutunun üzerinde bir yük taşıyan devasa bir yapılanmadır. Şaire göre, insanın tek çilesi “zamanı aşmaktır”, en iyi ihtimalle zamanı açmaktır. Şair, geride bıraktığı hayatını hatırlamakta ve bir daha kendisine geri dönmeyecek olan geçen vakitleri için üzülmemektedir. İnsanın ömrünün sonuna doğru, arkasında bıraktıklarıyla ve geçen zamanlarını hatırlamasıyla hüznlendiğini söyler. Bu hüzn, şairin ruhundaki trajedinin bir yansımasıdır. İnsan ne önündeki ölüm gerçeğine, ne de geride bıraktığı hayatına razıdır:

“Çocukken haftalar bana asırdı;
 Derken saat oldu, derken saniye...
 İlk düşünce beni yokluk ısırdı:
 Sonum yokluk olsa, bu varlık niye” (Zehir, s.310)

Geleneksel insanın trajik kırılmaları bilinmezlik iken, modern insan çok şeyi bilmekle kendisini trajikte bulur. Bilginin insanı yatıştırmayan, sağaltmayan yapılanması trajiğin çıkmazındaki her insan gibi Necip Fazıl Kısakürek şiirini etkilemiştir. Sağlam bir kaynağı olmasına rağmen zaman ve zamanın trajik halleri inancın dairesinde bütün varlık âlemiyle şiirin dünyasındadır. Kültür tutulması, tersi bir çıkarımla uyanık bir bilinç ortaya çıkarmış ve söz dehasının akıl terine dönüşmüştür.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. W. (2007). *Rüya Kayıtları*, Çev: Ş. Öztürk, İstanbul, YKY.
- Aritoteles (2007). *Zaman Kavramı*, Çev: S. Babür, Ankara, İmge Yay.
- Balcı, Yunus. (2008). *Tanpınar Trajik Bir Şair ve Şiiri*, İstanbul, 3F Yayınevi.
- Bloom, Harold. (2008). *Etkilenme Endişesi*, Çev: F. Burak Aydar, İstanbul, Metis Yay.
- Çüçen, A.Kadir. (1997). *Heidegger’de Varlık ve Zaman*, Bursa, Asa Yay.
- Fromm, Erich. (1995). *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri*, Çev: Ş. Alpagut, İstanbul, Payel Yay.
- _____. (2001). *Yeni Bir İnsan Yeni Bir Toplum*, Çev: N. Aral, İstanbul, Say Yay.
- Kabaklı,, Ahmet. (2004). *Sohbetler - II (Mehmet Akif, Yahya Kemal/Necip Fazıl)*, İstanbul, Türk Edebiyatı Vakfı Yay.
- Kalın, Fariz. (2005). *Felsefe ve Bilim Işığında Kur’ân’da Zaman*, İstanbul, Rağbet Yay.
- Karabulut, Mustafa. (2015). *İmge Kavramı ve Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirlerinde İmge*, Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 10/4 Winter, ss. 603-618.

- Kısakürek, Necip Fazıl. (1985). *Bâbîâli*, İstanbul, Büyük Doğu Yay.
- _____. (1993). *Çile*, İstanbul, Büyük Doğu Yay.
- _____. (2010). *İdeolocya Örgüsü*, İstanbul, Büyük Doğu Yay.
- Kocabıyık, Ergun. (2010). *Aynadaki Narkisos*, İstanbul, Boğaziçi Üniv. Yay.
- Korkmaz, Ramazan. (2002). *İkos'un Yeni Yüzü: Cahit Sıtkı Tarancı*, Ankara, Akçağ Yay.
- Orr, John. (2005). *Trajik Gerçeklik ve Modern Toplum*, Çev: A. Şevki, İstanbul, Hece Yay.
- Özcan, Tarık. (2007). *Tevfik Fikret'in Şiirlerinde Trajik Durum*, Elazığ, Manas Yay.
- Ricoeur, Paul. (2007). *Yorum Teorisi*, Çev: G. Y. Demir, İstanbul, Pradigma Yay.
- Rifat, Mehmet. (1996). *Homo Semioticus*, İstanbul, YKY.